

Súd: Krajský súd Košice
Spisová značka: 11Co/34/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7815212511
Dátum vydania rozhodnutia: 17. 04. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Martin Kolesár
ECLI: ECLI:SK:KSKE:2024:7815212511.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Košiciach v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Kolesára a sudcov JUDr. Jarmily Čabaiovej a JUDr. Borisa Brondoša v spore žalobkýň: 1/ A. B., nar. XX.X.XXXX, bytom C. XXX/XXX, D. E., zastúpená JUDr. Helenou Knopovou, advokátkou, so sídlom Štúrova 20, Košice, 2/ E. E., nar. XX.X.XXXX, bytom C. XX, F. a 3/ E. G., nar. X.X.XXXX, bytom C. XX, F., žalobkyne v 2. a 3. rade zastúpené Mgr. Ivicou Štigitz, advokátkou, so sídlom Šafárikova 8, Rožňava, proti žalovaným: 1/ E. H., nar. XX.X.XXXX, bytom I. XX, F., zastúpený JUDr. Pavlom Kontrom, advokátom, so sídlom Čučmianska dlhá 21, Rožňava, 2/ F. E. J., nar. XX.X.XXXX, bytom H. XX, K. a 3/ F. F. J., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. XXX, H., o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, o odvolaní žalobkýň a žalovaného v 1. rade proti rozsudku Okresného súdu Rožňava z 5. decembra 2022, č. k. 10C/431/2015-583

rozhodol:

P o t v r d z u j e rozsudok v napadnutom zamietavom výroku.

M e n í rozsudok v napadnutom výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobkyňami a žalovaným v 1. rade tak, že žalobkyne v 1., 2. a 3. rade sú povinné nahradiť žalovanému v 1. rade 100 % trov konania pred súdom prvej inštancie.

Žalobkyne v 1., 2. a 3. rade s ú p o v i n é nahradiť žalovanému v 1. rade 100 % trov odvolacieho konania.

Vo vzťahu medzi žalobkyňami a žalovanými v 2. a 3. rade žiadnej zo strán nárok na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Rožňava (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) napadnutým rozsudkom vo veci samej zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyne domáhali určenia, že nehnuteľnosti evidované v katastri nehnuteľností na LV č. XXXX pre kat. úz. F. ako byt č. 5 v bytovom dome č. súpis. 314 na parc. č. 2081/8, spoluvlastnícky podiel o veľkosti 835/10000 na spoločných častiach a spoločných zariadeniach tohto bytového domu a spoluvlastnícky podiel o veľkosti 835/10000 na pozemku registra „C“ parc. č. 2081 - zastavané plochy a nádvorja o výmere 367 m² (ďalej tiež len „nehuteľnosti“), patria do dedičstva po poručiteľovi L. J., nar. XX.X.XXXX, zomr. X.X.XXXX (ďalej tiež len „poručiteľ“), v podstatnom na podklade tvrdení a argumentov spochybňujúcich platnosť darovacej Zmluvy, uzavretej vo forme notárskej zápisnice dňa 4.11.2011 medzi poručiteľom ako darcom a M. I. I. v hmotnoprávnom postavení obdarovaného (ďalej tiež len „darovacia zmluva“), z dôvodu, že poručiteľ pre duševnú poruchu nebol spôsobilý na tento právny úkon. Podľa argumentácie žalobkýň, M. I. I. na základe neplatnej darovacej zmluvy nenadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam a uplatnením všeobecne uznávanej zásady súkromného práva, podľa ktorej nikto nemôže previesť viac práv, než má sám („nemo plus iuris ad alium transfere potest, quam ipse habet“), ho nemohol ďalej platne previesť kúpnu zmluvou

na žalovaného v 1. rade, ktorý je preto v katastri nehnuteľností vedený ako ich vlastník v rozpore so skutočným stavom.

2.1. Rozsudkom z 1. marca 2019 súd prvej inštancie žalobu vo veci samej zamietol. V tomto rozhodnutí súd prvej inštancie skutkovo vyšiel z nálezu, ťažiskovo sa opierajúceho o odborný záver L. E. L. G. v znaleckom posudku č. 280/2018 zo dňa 3.12.2018, že porúčiteľ uzavrel darovaciu zmluvu v stave duševnej poruchy - demencie pri Alzheimerovej chorobe, ktorá ho na tento právny úkon činila neschopným. Znalec tento záver vyvodil na podklade zdravotnej dokumentácie porúčiteľa, z ktorej podľa jeho posúdenia vyplynulo, že demencia pri Alzheimerovej chorobe s neskorým začiatkom v postupne progredujúcom ľahkom štádiu ochorenia sa uňho prejavovala forénzne podstatným narušením jeho rozumových, pamäťových a úsudkových schopností. Znalec v tejto spojitosti vysvetlil, že charakteristickými prejavmi ľahkého štádia demencie sú mierna porucha orientácie, zmeny správania alebo nálad, poruchy reči, problémy s manipuláciou s peniazmi, sugestibilita, ľahká ovplyvniteľnosť druhými. Nebohý L. J. podľa jeho presvedčenia neporozumel adekvátnym dôsledkom uzatvorenia darovacej zmluvy. Po neskoršom uvedení si dôsledkov požadoval vrátenie daru.

2.2. Podľa nadväzujúcej úvahy prvoinštančného súdu, z neplatného právneho úkonu síce nemohlo vzniknúť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam M. I. I., na základe dobrej viery ich však nadobudol žalovaný v 1. rade. Pri riešení otázky právnej možnosti nadobudnutia nehnuteľností od nevlastníka pritom prvoinštančný súd vyšiel zo záverov formulovaných Ústavným súdom SR v nálezoch sp. zn. I. ÚS. 548/2015 zo 16. marca 2016 a sp. zn. I. ÚS 151/2016 z 3. mája 2017.

3.1. Na základe odvolania žalobkyň Krajský súd v Košiciach uznesením sp. zn. 11Co/251/2019 z 10. augusta 2020 tento rozsudok zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. V dôvodoch zrušujúceho uznesenia odvolací súd vytkol prvoinštančnému súdu nesprávnosť právneho názoru, prisudzujúceho právotvorné účinky pri nadobúdaní nehnuteľností od nevlastníka dobrej viere nadobúdateľa.

3.2. Odvolací súd k tejto otázke v zrušujúcom uznesení zaujal názor, ktorý naproti úvahám prvoinštančného súdu východiskovo nepovažoval závery právnej praxe o právnych následkoch dobrej za uspokojivo ustálené. Odvolací súd konfrontoval názor formulovaný Ústavným súdom SR v náleze sp. zn. I. ÚS. 548/2015 zo 16. marca 2016 (z ktorého vyšiel súd prvej inštancie) s úvahami prezentovanými ústavným súdom v neskoršom uznesení sp. zn. II. ÚS 223/2020 z 26. mája 2020, v zmysle je potrebné za ustálenú považovať skôr opačnú prax pri riešení otázky právnej možnosti nadobudnutia nehnuteľností od nevlastníka, s konštatovaním, že senát ústavného súdu I. ÚS sa v súdom prvej inštancie zmieňovaných rozhodnutiach „...odchýlil od predchádzajúcej judikatúry ústavného súdu bez toho, aby vec predložil plénu na zjednotenie odchýlnych názorov.“ Odvolací súd v zrušujúcom uznesení poukázal na názorovú roztrieštenosť pri posudzovaní tejto otázky tiež rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR a v tomto stave vyzdvihol potrebu priklonenie sa k jednému z do úvahy prichádzajúcich riešení zvlášť presvedčivo zdôvodniť. Odvolací súd vo vyslovenom názore k tejto otázke usmernil smerovanie pozornosti na dva momenty. V prvom rade zdôraznil, že ochranu dobromyseľného nadobúdateľa nemožno podľa jeho nazerania principiálne odmietnuť ani vo svetle judikatúry ESLP, na ktorú z jeho pohľadu reflektoval tiež Ústavný súd SR v už zmienenom uznesení sp. zn. II. ÚS 223/2020 z 26. mája 2020. Odvolací súd zároveň poukázal na to, že hoc v právnej praxi nateraz nedošlo ku konsenzu ohľadne formy a rozsahu ochrany dobromyseľného nadobúdateľa, panuje v nej všeobecná zhoda v tom, že fundamentálnym predpokladom pre jej poskytnutie je vždy dôsledné posúdenie prítomnosti dobrej viery. Akcentoval, že dobromyseľnosť nadobúdateľa nemožno vyvodiť len z jeho dôvery v správnosť zápisu v katastri nehnuteľností, bez zreteľa na ostatné okolnosti (por. napr. rozsudok NS ČR sp. zn. 30 Cdo 1305/2016 zo 16. novembra 2016) a že je nesprávnou predstava, že dobrá viera sa predpokladá a pôvodného vlastníka ťaží povinnosť tvrdenia a preukázania opaku (por. napr. uznesenie NS ČR sp. zn. 30 Cdo 1630/2017 z 20. marca 2018 a uznesenie ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 112/01 z 20. augusta 2001). Odvolací súd v tejto spojitosti vysvetlil, že prezumpcia dobrej viery podľa § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa nevzťahuje na držbu samotnú, ktorú musí preukázať ten, kto sa jej dovoľáva. Až v prípade že nadobúdateľ uvedie a preukáže všetky okolnosti, z ktorých je možné vyvodiť záver o dobromyseľnosti držby (viď. znenie prvej vety zmieňovaného zákonného ustanovenia), bude na pôvodnom vlastníkovi, aby prostriedkami procesnej obrany vyvrátil dobromyseľnosť; pokiaľ ale vo vzťahu k tejto okolnosti len vnesie do konania pochybnosti, nastupuje predpoklad, že držba je oprávnená.

3.3. K spôsobu posudzovania dobrej viery, ako základného predpokladu pre vznik kolízie medzi ochranou dobromyseľného nadobúdateľa a ochranou vlastnícka veci, odvolací súd ďalej v zrušujúcom uznesení akcentoval, že v právnej praxi prevažuje názor o mimoriadnej povahe ochrany dobromyseľného nadobúdateľa (por. napr. uznesenie ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 775/16 z 30. septembra 2016), ktorá vo svojej podstate predurčuje tiež prísnosť pri posudzovaní dobrej viery (por. napr. uznesenie NS SR sp. zn. 6Cdo 71/2011 z 27. marca 2013), a to aj v tom zmysle, že za dobromyseľného nemožno považovať nadobúdateľa, ktorý mal objektívne možnosť pri zachovaní maximálnej obozretnosti zistiť, že kupuje nehnuteľnosti od osoby, ktorá v skutočnosti vlastníkom nie je, a tiež aj v tom zmysle, že ochranu dobrej viery nemožno poskytnúť pokiaľ o nej možno mať dôvodné pochybnosti (por. napr. uznesenie ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 775/16 z 30. septembra 2016). Preto až v prípade, že dobrá viera nadobúdateľa je v konaní bezpečne preukázaná a nebudú o nej panovať ani len najmenšie pochybnosti, možno hovoriť o skutočnej kolízii rovnocenných práv či princípov a až pokiaľ nie je možné zachovať maximum každého z nich (napr. rozdelením sporného pozemku a pod.), je potrebné pristúpiť k ich váženiu v záujme spravodlivého uprednostnenia len jedného z nich. V tomto myšlienkovom postupe je potrebné zohľadniť ako všeobecné skutočnosti (vzťahujúce sa na druhovo podobné prípady, medzi iným tiež hodnovernosť údajov katastra, povahu zápisu v katastri, zmysel evidovania nehnuteľností, stav právnej úpravy a pod.), tak aj individuálne súvislosti (medzi inými tiež i čas, ktorý uplynul od nesprávneho zápisu, okolnosti, za ktorých k nemu došlo, dopady usporiadania pomerov, možnosti nápravy protiprávneho stavu a pod.).

4.1. Podľa odôvodnenia napadnutého rozsudku súd prvej inštancie v ďalšom konaní doplnil dokazovanie dôkazmi majúcimi výpovednú hodnotu k spornej schopnosti poručiteľa urobiť v rozhodnom čase (dňa 4.11.2011) právny úkon darovania. Zo znaleckého posudku č. 96/2021 MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA - znalca z odboru psychiatrie, podľa jeho zistenia vyplynulo, že poručiteľ L. J. síce v čase urobenia právneho úkonu darovania trpel Alzheimerovou demenciou ľahkého stupňa a dobre kompenzovanou úzkostnou depresívnou poruchou avšak „Na základe zistených informácií najmä z lekárskeho nálezov nie je možné jednoznačne preukázať, že nebohý L. J. nebol v potrebnej miere schopný adekvátne vyhodnotiť závažnosť, aj následky situácie, kedy dňa 4.11.2011 uzatvoril darovaciu zmluvu vo forme notárskej zápisnice“ a že „Ľahký stupeň demencie uvedené schopnosti v princípe nevylučuje“.

4.2. Nakoľko odborný záver MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA nekorešpondoval s už zmieneným posúdením duševného stavu poručiteľa JUDr. MUDr. Jánom Uhrínom v znaleckom posudku č. 280/2018 zo dňa 3.12.2018 (viď. bod 2 odôvodnenia), súd prvej inštancie nariadil kontrolné znalecké dokazovanie. Kontrolný znalecký posudok č. 129/2022 znaleckej organizácie N., Inštitút forenzných medicínskych expertíz s.r.o. (ďalej tiež len „forensic.sk“), podľa zistenia súdu prvej inštancie potvrdil odborný záver znalca MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA, že nie je možné preukázať, že by nebohý ku dňu 4.11.2011 trpel duševnou poruchou, ktorá by ho robila neschopným na právne úkony.

4.3. Pri hodnotení znaleckého dokazovania súd prvej inštancie vyšiel z toho, že predmetom posudzovania všetkými znalcami bol priebeh ochorenia poručiteľa od 1.2.2010 až do 23.1.2013, tak, ako bol zachytený v lekárskom náleze ošetrojúceho lekára poručiteľa E. L. I. a ako bol týmto lekárom sprostredkovaný aj v rámci jeho svedeckej výpovede na pojednávaní dňa 16.10.2017. Vyplynulo z nich v podstatnom, že u poručiteľa bola v roku 2010 diagnostikovaná demencia pri Alzheimerovej chorobe ľahkého stupňa a úzkostné stavy, že pri kontrolách v rok 2011 neboli zistené výrazné zmeny a že k zvratu v zdravotnom stave poručiteľa došlo až v roku 2012. Vo vzťahu k posudzovanému právnomu úkonu (4.11.2011) boli v úvahách súdu prvej inštancie zvlášť relevantné závery kontrolného psychiatrického vyšetrenia poručiteľa dňa 24.10.2011, konštatujúce nezmenený zdravotný stav, stabilizovanie jeho úzkostí, prítomnosť lucidného vedomia, navoditeľnosť verbálneho kontaktu, koherentnosť odpovedí a zachovanie orientovanosti poručiteľa. Napokon i po ďalšom kontrolnom vyšetrení (dňa 15.12.2011) bolo zistené nezhoršenie zdravotného stavu poručiteľa od poslednej kontroly s tým, že sám poručiteľ zhodnotil, že po psychickej stránke sa cíti dobre, úzkostné stavy sa nezvýraznili a spánok sa zlepšil.

4.4. Na podklade týchto faktov sa súd prvej inštancie priklonil k záverom znaleckých posudkov znalca MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA a znaleckej organizácie N., nakoľko podľa jeho úvahy „...ich závery korešpondujú aj so zdravotnými záznamami ošetrojúceho lekára E. I., resp. s jeho výpoveďou a zároveň korešpondujú aj so skutkovými zisteniami ohľadom správania sa nebohého v čase uzatvárania darovacej zmluvy“. Skonštatoval, že „...To, že následne sa nebohému zhoršil zdravotný stav a v roku 2012 sa už u neho prejavovala duševná porucha, nemôže mať vplyv na jeho právne úkony, ktoré vykonal v roku 2011.“ Akcentoval v tejto spojitosti, že „...necelý rok po uzavretí darovacej zmluvy podpisoval splnomocnenie

pre L. L. O. na zastupovanie v konaní o neplatnosť darovacej zmluvy...“ a že „...podľa lekárskeho nálezu zo dňa 19.9.2012 mal mať MMSE (krátky test kognitívnych funkcií – pozn. odv. súdu) 18 bodov“. Súd prvej inštancie mal na zreteli tiež, že „...nebohý L. J. mal sám objednať u notára vypracovanie darovacej zmluvy, následne oslovil obdarovaného a zmluvu uzavrel formou notárskej zápisnice“. Napokon súd prvej inštancie posudzoval závery znalcov tiež v kontexte svedeckej výpovede E. E. P., ktorá vo svojej výpovedi uviedla, že „...niekedy v septembri - októbri 2012 sama odviezla nebohého L. J. za L. O., aby ho zastupoval pri vrátení bytu. Nebohý mal vôľu na vrátenie bytu, len bol už starý a slabý. Následne nebohý to celé zrušil s tým, že pôjde do Domova a následne kontaktovala pána I., aby ho presťahoval do Čučmy“.

4.5. Podľa skutkového nálezu súdu prvej inštancie, v konaní „...nebolo preukázané, že by v čase uzavretia darovacej zmluvy 4.11.2011 nebohý L. J. trpel takou duševnou poruchou, ktorá by ho robila na tento právny úkon neschopným“. Podľa jeho vysvetlenia „Vyplýva to najmä zo záverov dvoch znaleckých posudkov, ku ktorým sa súd priklonil a ktoré korešpondujú aj so svedeckými výpoveďami ...“ Za najobjektívnejší dôkaz pritom súd prvej inštancie považoval „...zdravotné záznamy ošetrojúceho lekára E. I., ktoré majú najväčšiu výpovednú hodnotu a nie sú ovplyvnené subjektívnymi záujmami jednotlivých strán sporu, resp. svedkov“.

4.6. Aplikujúc na takto ustálený skutkový stav § 38 ods. 2 zák. č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník, v znení neskorších zmien a doplnkov, s jeho interpretáciou v tom zmysle, že „Neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyžaduje bezpečné zistenie o tom, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládať“, súd prvej inštancie „...považoval darovaciu zmluvu uzavretú medzi nebohým L. J. a M. I. I. za platný právny úkon. Z toho dôvodu už nebohý L. J. nebol vlastníkom sporného bytu ku dňu svojej smrti a preto bolo potrebné žalobu, že sporný byt patrí do dedičstva, zamietnuť“.

5.1. V odôvodnení napadnutého rozsudku sa súd prvej inštancie vysporiadal s argumentáciou žalobkyní, ktorou namietali procesnú neprípustnosť doplnenia dokazovania a opätovného posudzovania otázky platnosti darovacej zmluvy v ďalšom konaní, za situácie, keď odvolací súd v zrušujúcom uznesení k spôsobu jej zodpovedania v skoršom rozhodnutí nemal výhrady. V širších súvislostiach súd prvej inštancie akcentoval, že vo svojom postupe neporušil pravidlá vyplývajúce z koncentrácie konania, nakoľko vrátením veci na ďalšie konanie odvolacím súdom „...sa dostala vec do fázy opätovného konania a samotný odvolací súd v zrušujúcom uznesení pripustil umožnenie stranám sporu uplatniť aj ďalšie prostriedky procesného útoku a procesnej obrany“, pričom podľa jeho výslovného usmernenia mal vo veci rozhodnúť po prípadnom doplnení dokazovania dôkazmi, ktoré strany navrhli, alebo len navrhnú. Pokiaľ ide o súlad napadnutého rozhodnutia s právnym názorom vysloveným odvolacím súdom, prvoinštančný súd vysvetlil, že „v prvom rozsudku zo dňa 1.3.2019 neriešil otázku platnosti právneho úkonu, nakoľko existoval jeden znalecký posudok, ktorý konštatoval, že nebohý L. J. trpel duševnou poruchou, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným. Po zrušení veci však žalovaný 1 predložil v konaní nový dôkaz a to súkromný znalecký posudok, ktorý spochybnil závery prvého posudku, aj v kontexte so zdravotnými záznamami a výpoveďou E. I. a vytvoril potrebu doplnenia dokazovania za účelom odstránenia protichodných záverov dvoch posudkov.“ Na tomto základe konštatoval, že „Keďže žalovaný 1 navrhol kontrolné dokazovanie a súd dospel k záveru, že takýto dôkaz je nutný pre vyriešenie rozporov, kontrolné znalecké dokazovanie nariadil“, a že „... tým, že pripustil doplnenie dokazovania po zrušení veci ohľadom zásadnej otázky v tomto konaní, neporušil ani sudcovskú koncentráciu, ani zákonnú koncentráciu“.

5.2. Vzhľadom na výsledok znaleckého dokazovania a jednoznačne ustálený záver o platnosti právneho úkonu, súd prvej inštancie ustúpil od ďalšieho dokazovania za účelom posúdenia otázky dobromyseľnosti žalovaného v 1. rade, majúcej význam pre vyriešenie kolízie vlastníckeho práva a dobrej viery pri nadobúdaní nehnuteľností. Podľa jeho posúdenia „Uvedená otázka totiž stratila význam vzhľadom na jednoznačný záver o tom, že nebohý L. J. v čase svojej smrti už nebol vlastníkom sporného bytu, nakoľko ho platne previedol na inú osobu Darovacou zmluvou zo dňa 4.11.2011“.

6. Rozhodnutie o trovách konania súd prvej inštancie odôvodnil s odkazom na § 255 ods. 1 C.s.p. výlučným procesným úspechom žalovaných v spore; zároveň existenciou dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktoré podľa jeho posúdenia opodstatňujú nepriznať nárok na náhradu trov konania podľa úspechu v zmysle § 257 C.s.p. Súd prvej inštancie pritom vzhliadol dôvody hodné osobitného zreteľa

„...najmä v predmete tohto sporu a v špecifických okolnostiach, keď sa žalobkyne 1, 2, 3 mohli dôvodne domnievať, že nebohý L. J. trpel duševnou chorobou, ktorá ho robila nespôsobilým na právne úkony. V ich presvedčení ich utvrdzovala skutočnosť, že v rozhodnom období navštevoval psychiatra a ich názor potvrdzoval aj prvý znalecký posudok. V priebehu konania však ďalšími dvomi znaleckými posudkami v spojení s listinnými dôkazmi a svedeckými výpoveďami súd dospel k opačnému záveru a teda, že nebolo preukázané, že by v čase uzavretia darovacej zmluvy 4.11.2011 nebohý L. J. trpel duševnou poruchou, ktorá by ho robila neschopným na právne úkony“. Za tohto stavu podľa jeho nazerania „Je možné konštatovať, že uvedený záver bol výlučne závislý na znaleckých posudkoch“ a „Nie je možné hodnotiť správanie sa žalobkýň 1, 2, 3 ako ľahkovážne v tomto konaní, ktoré by bez akéhokoľvek reálneho základu si bezdôvodne uplatňovali svoje nároky.“ Súd prvej inštancie u žalobkýň v 2. a 3. rade prihliadol aj na ich majetkové pomery, nakoľko sa podľa jeho zistenia jedná o starobné dôchodkyne. V tejto konštelácii súd prvej inštancie nepriznanie trov konania stranám sporu považoval „za spravodlivé usporiadanie ich vzťahov v tejto otázke“.

7.1. Proti zamietavému výroku rozsudku podali žalobkyne odvolanie s návrhom, aby ho odvolací súd zmenil tak, že žalobe vyhovie. V odvolaní žalobkyne v prvom rade vytkli súdu prvej inštancie procesné pochybenia, ktorých sa mal dopustiť pripustením dokazovania vo vzťahu k platnosti darovacej zmluvy v ďalšom konaní, za situácie, keď podľa ich názoru táto otázka bola vyriešená v prvotnom konaní na podklade znaleckého posudku JUDr. MUDr. Jána Uhrína, závery ktorého podľa žalobkýň žalovaný v 1. rade nespochybnil a ako nesporné boli premietnuté v rozsudku z 10. augusta 2020 (i), pripustením dokazovania posudkom znaleckej organizácie N., po tom, čo strany na pojednávaní dňa 3.11.2021 predniesli záverečné reči (ii), nariadením kontrolného znaleckého dokazovania za situácie, keď závery posudkov E. M. Q., R., E., E. a L. E. L. G. neboli v rozpore, dôvodiac v tejto spojitosti, že obaja znalci zhodne konštatovali, že poručiteľ trpel duševnou poruchou – Alzheimerovou demenciou ľahkého stupňa a tiež úzkostnými stavmi (iii), nerešpektovaním právneho názoru odvolacieho súdu, argumentujúc v tejto súvislosti, že zo zrušujúceho uznesenia nevyplývala potreba opätovného riešenia platnosti právneho úkonu v ďalšom konaní a táto otázka preto bola nesporná a „judikovaná“ (iv) a napokon tiež nedostatočným odôvodnením rozhodnutia, vytykajúc pritom „nesúlady právnych záverov s vykonaným dokazovaním“, interpretáciu, ktorá „...je v extrémnom nesúlade s obsahom právnej praxe až odklonom od ustálenej judikatúry“ a aj „v rozpore s prioritami spravodlivosti“ a „nerešpektovanie kogentnej normy“ (v).

7.2. Žalobkyne v odvolaní ďalej polemizovali so skutkovým nálezhom prvoinstančného súdu, že nebolo preukázané, aby v čase uzavretia darovacej zmluvy 4.11.2011 nebohý L. J. pre duševnú poruchu alebo schopný urobiť právny úkon darovania. Namietali v tejto súvislosti proti záveru znalca MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA, ktorý podľa ich názoru v časti konštatujúcej, že „Nie je možné spochybniť, že právny úkon vykonal slobodne, bez nátlaku. Ľahký stupeň demencie vyššie uvedené schopnosti v princípe nevyklučuje“ predstavuje vyjadrenie k právnej otázke, ktoré je podľa § 207 ods. 2 C.s.p. neprípustné. Podľa žalobkýň sú závery tohto posudku nepresvedčivé tiež preto, že „...znalec si pri vypracovaní znaleckého posudku nevyžiadal od ošetrojúceho psychiatra žiadnu zdravotnú dokumentáciu.“ Nesprávnymi sú podľa žalobkýň tiež závery posudku znaleckej organizácie N.. jednak preto, že v odpovedi na otázku smerujúcu k posúdeniu zdravotného stavu poručiteľa „...nie sú vymenované všetky diagnózy, ktorými trpel nebohý poručiteľ s ktoré sú uvedené v zozname Duševné poruchy a poruchy správania“ (pozn. odv. súdu: podľa žalobkýň poručiteľ trpel minimálne úzkostnou depresívnou poruchou, poruchou spánku, ľahkou Alzheimerovou demenciou, organickou halucinózou, stredne ťažkou Q. demenciou a organickou afektívnou a depresívnou poruchou) a jednak tiež preto, že rovnako ako znalec MUDr. Ivan André, PhD., MPH, MHA sa znalecká organizácia neprípustne vyjadrovala k právnym otázkam.

7.3. Podľa žalobkýň boli správnymi len závery znaleckého posudku JUDr. MUDr. Jána Uhrína, v ktorom - ako jedinom bolo opísané, ako sa duševné poruchy prejavovali u 84 ročného poručiteľa, a síce „...podstatným narušením jeho rozumových, pamäťových a úsudkových schopností. Charakteristickými prejavmi ľahkého štádia demencie sú: mierna porucha orientácie, zmeny správania alebo nálad (depresia, plačivosť, iritabilita, apatia), poruchy reči (anomia – neschopnosť vybaviť si meno osoby, vecí ...), problémy s manipuláciou s peniazmi, sugestibilita, ľahká ovplyvniteľnosť druhými“. Žalobkyne v tomto posudku akcentovali tiež nálež, že „Od leta 2011sa začali (u poručiteľa) prejavovať paranoidné prejavy voči susedom, 20.9.2011 (bol) pre uvedené prejavy privezený RZP a políciou na Psychiatrické oddelenie do Rožňavy“ a že „Minimálne od septembra 2011sa u menovaného (poručiteľa) prejavovala aj Paranoidná porucha nasadajúca na demenciu“. Podľa žalobkýň mal súd prvej inštancie okrem

znaleckých posudkov „celý rad dôkazov vykonaných od roku 2015, v kontexte ktorých jasne vyplýva, že poručiteľ vo svojom vysokom starobnom veku s dlhodobou psychiatrickou anamnézou, chorľavý, bez blízkych príbuzných, bez pocitu opory a starostlivosti sa mohol cítiť zraniteľným, bezmocným a ľahko ovplyvniteľným druhou osobou“.

7.4. Z pohľadu žalobkyň je skutkový nález prvoinštančného súdu, že nebolo preukázané, aby poručiteľ pre duševnú poruchu alebo schopný urobiť právny úkon darovania v zrejmom rozpore so zistením, že poručiteľ trpel duševnou poruchou. Žalobkyne v tejto spojitosti namietali, že súd prvej inštancie nedal odpoveď na otázku „...ako mala taká porucha vyzerať, ktorá by už by spôsobilá privodiť, že by bol poručiteľ neschopný uzavrieť daný právny úkon“. O nedostatku vôle poručiteľa darovať nehnuteľnosti svedčí podľa odvolateľiek tiež skutočnosť, že ešte v roku 2009 závetom odkázal nehnuteľnosti žalobkyňi v 2. rade, ktorá bola jeho družka a žalobkyňi v 3. rade „za starostlivosť v starobe“.

8. Odvolacími námietkami, poukazujúcimi na prítomnosť vady v procesnom postupe, na nesprávnosť skutkových zistení na základe vykonaných dôkazov a na nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie, žalobkyne uplatnili odvolacie dôvody podľa § 365 ods. 1 písm. b), f) a h) C.s.p. Odvolací súd v tejto súvislosti poznamenáva, že v zmysle § 380 ods. 2 C.s.p. na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok, musí prihliadať, aj keď neboli v odvolacích dôvodoch uplatnené. Naproti tomu, vo vzťahu k ostatným odvolacím dôvodom, je odvolací súd podľa ust. § 380 ods. 1 C.s.p. viazaný ich vymedzením v odvolaní, a preto na iné pochybenia súdu prvej inštancie, ktoré by mohli byť v súlade s ust. § 365 C.s.p. dôvodom na podanie odvolania, odvolací súd pri svojom rozhodnutí o odvolaní prihliadať nemôže, aj keby takéto porušenia zistil (por. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H.Beck, 2016, 1269s).

9. Žalovaní sa k odvolaniu žalobkyň nevyjadrili.

10. Žalovaný v 1. rade v odvolaní smerujúcom len proti výroku rozsudku o trovách konania nesúhlasil s názorom súdu prvej inštancie o výnimočnosti okolností sporu. Podľa žalobcu žalobkyne uplatnili nárok na podklade všeobecnej argumentácie o neplatnosti právneho úkonu darovania, pričom o konkrétnostiach ohľadne jeho duševného zdravotného stavu, sa dozvedeli až v priebehu konania na podklade svedeckej výpovede ošetrojúceho psychiatra E. I., ktorá na neschopnosť poručiteľa urobiť právny úkon neukazovala. Takúto predstavu si podľa odvolateľa mohli žalobkyne vytvoriť až po podaní znaleckého posudku JUDr. MUDr. Jánom Uhrinom, závery ktorého považujú za „zjavne tendenčné“. Žalovaný v 1. rade poukázal na to, že sám nebol účastníkom sporného právneho úkonu a že napriek tomu bol v konaní nútený aktívne sa brániť, nakoľko by prišiel o bytové nehnuteľnosti, ktoré zakúpil z prostriedkov hypotekárneho úveru a do ich úpravy investoval značné prostriedky. Žalovaný v 1. rade odmietol ako dôvod hodný osobitného zreteľa odmietol tiež majetkové pomery žalobkyň v 2. a 3. rade, argumentujúc, že tieto v konaní neboli objektivizované.

11. Žalobkyne sa o odvolaní žalobcu v 1. rade nevyjadrili.

12. Krajský súd v Košiciach ako súd odvolací (§ 34 C.s.p.) v prvom rade prejednal odvolanie žalobkyň smerujúce proti meritornej časti napadnutého rozsudku ako podané včas (§ 362 C.s.p.), oprávnenou osobami (§§ 359 až 361 C.s.p.), proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné (§§ 355 až 358 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 385 ods. 1 a contrario C.s.p.), v rozsahu vyplývajúcom z ust. § 379 C.s.p., z hľadísk odvolaní uplatnených odvolacích dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. b), f) a h) C.s.p. a s prihliadnutím na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok konania v zmysle ust. § 380 ods. 2 C.s.p. a dospel k záveru, že nie je (odvolanie) dôvodné. Rozsudok bol verejne vyhlásený na Krajskom súde v Košiciach dňa 17.4.2024 po predchádzajúcom oznámení miesta a času tohto procesného úkonu na úradnej tabuli a na webovej stránke tunajšieho súdu, pri zachovaní lehoty podľa ust. § 219 ods. 3 C.s.p.

13. Odvolací súd sa v intenciách žalobkyňami vymedzeného zamerania odvolacieho prieskumu v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku, a preto v súlade s ust. § 387 ods. 2 C.s.p. v odôvodnení ťažiskovo konštatuje, že dôvody, na ktorých podľa odôvodnenia napadnutého rozsudku spočíva meritorne rozhodnutie súdu prvej inštancie, považuje za vecne správne (§ 387 ods. 1 C.s.p.), a tiež úplne z hľadiska všetkých kľúčových otázok nastolených v priebehu konania pred súdom prvej inštancie oboma procesnými stranami (§ 387 ods. 3 veta prvá C.s.p.). Len na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia, reagujúc tým zároveň na podstatné argumenty žalobkyň v odvolaní (§ 387 ods. 3 veta druhá C.s.p.), odvolací súd tieto dôvody v niektorých smeroch precizuje. Odvolací súd pritom zdôrazňuje jednak, že na väčšinu odvolaní nastolených otázok už bola daná odpoveď v odôvodnení

napadnutého rozsudku, v ktorom bol dôsledne premietnutý právny názor vyslovený odvolacím súdom v zrušujúcom uznesení a jednak, že hoci strany v priebehu konania predniesli celý rad otázok, viaceré z nich neboli pre rozhodnutie podstatné. Len niektoré z nich totiž boli aj v myšlienkových pochodoch súdu prvej inštancie nosné v tom význame, že buď priamo alebo sprostredkované vplývali na jeho kľúčové závery. Preto aj napriek tomu, že žalobne svojimi odvolacími námietkami mienili nastoliť predmetom odvolacieho prieskumu istý rozsah skutkových a právnych otázok, odvolací súd sa v dôvodoch tohto rozhodnutia obmedzil len na tie z nich, ktoré majú z jeho pohľadu pre vec zásadný význam. Odvolací súd v tejto spojitosti upriamuje pozornosť na to, že Ústavný súd SR vo svojej rozhodovacej praxi k potrebnosti zodpovedania nepodstatných otázok formuloval (tiež) záver, že „...všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania.“ (napr. II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). V inom rozhodnutí (II. ÚS 200/09) ústavný súd obdobne uviedol, že „...odôvodnenie rozhodnutia nemusí dať odpoveď na každú poznámku či pripomienku účastníka konania, ktorý ju nastolil. Je však nevyhnutné, aby spravodlivé súdne rozhodnutie reagovalo na podstatné a relevantné argumenty účastníka konania a aby mu dalo jasnú a zreteľnú odpoveď na riešenie konkrétneho právneho problému..“ Žiada sa v tejto súvislosti pripomenúť, že uvedené závery vychádzajú z rozhodovacej praxe ESLP, ktorý vo vzťahu k naplneniu práva na spravodlivý proces z pohľadu povinnosti súdu vysporiadať sa s argumentmi strán, vyžaduje, aby dal súd v odôvodnení rozhodnutia odpoveď na argument, ktorý bo účastníkom „formulovaný dostatočne jasným a presným spôsobom“ (Krasulya proti Rusku), resp. ktorý je „konkrétny“ (Pronina proti Ukrajine) a zároveň, ktorý je „z hľadiska výsledku súdneho rozhodnutia považovaný za rozhodujúci“ (Torija proti Španielsku).

14. Žalobkyne svojimi odvolacími námietkami, v intenciách uplatneného odvolacieho dôvodu podľa ust § 365 ods. 1 písm. b) C.s.p., nastolili predmetom odvolacieho prieskumu (tiež) správnosť procesného postupu prvoinštančného súdu z hľadiska rešpektovania ich práva na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia. Podľa odvolateľiek sa v dôvodoch napadnutého rozhodnutia vyskytuje „nesúlad právnych záverov s vykonaným dokazovaním“, interpretácia, ktorá „...je v extrémnom nesúlade s obsahom právnej praxe až odklonom od ustálenej judikatúry“ a aj „v rozpore s prioritami spravodlivosti“ ako aj „nerešpektovanie kogentnej normy“

15. Podľa ust. § 220 ods. 2 C.s.p., v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadril žalovaný a aké prostriedky procesnej obrany použil. Súd jasne a výstižne vysvetlí, ako posúdil podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty strán, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

16. Odôvodnenie je tou časťou rozsudku, v ktorej súd vysvetľuje, akým spôsobom a z akých dôvodov dospel ku konkrétnemu rozhodnutiu. Preto zákon v citovanom ustanovení určuje konkrétne zákonné požiadavky na obsah odôvodnenia rozsudku tak, aby z neho bola zrejma jeho opodstatnenosť, zákonnosť a spravodlivosť. Zákon vyžaduje, aby súd v odôvodnení rozhodnutia vymedzil tiež, ktoré skutočnosti boli pre jeho rozhodnutie zásadné, ktoré z nich boli medzi stranami nesporné a aké skutkové závery a na podklade ktorých dôkazov urobil vo vzťahu k skutočnostiam sporným. V odôvodnení rozsudku súd ďalej vysvetlí, aké skutkové zistenie odôvodnilo aplikáciu zvolenej právnej normy, podá jej interpretáciu na konkrétne okolnosti prípadu a vyvodí z nej závery o spornom práve či povinnosti. Povinnosťou súdu je v odôvodnení sa vysporiadať tiež s rozhodujúcimi argumentmi strán; z odôvodnenia má pritom podľa právnej praxe vyplývať dôvod, pre ktorý súd prijal či odmietol rozhodujúce argumenty, pričom len konštatovanie nesprávnosti či irelevantnosti argumentácie bez náležitého zdôvodnenia, požiadavku riadneho odôvodnenia nespĺňa.

17. Už skoršia judikatúra Najvyššieho súdu SR (R111/1998) zastávala názor, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá zmätočnosť a prípustnosť dovolania; nepreskúmateľnosť bola považovaná len za vlastnosť (vyjadrujúcu stupeň kvality) rozhodnutia súdu, v ktorej sa navonok prejavila tzv. iná vada konania majúca za následok nesprávne rozhodnutie veci (viď § 241 ods. 2 písm. b) O.s.p.). S tým názorom sa stotožnil aj Ústavný súd SR (por. rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 364/2015, II. ÚS 184/2015, III. ÚS 288/2015 a I. ÚS 547/2016). Na zásade, podľa ktorej nepreskúmateľnosť zakladá (len) „inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) O.s.p.“, zotrvalo aj zjednocujúce stanovisko R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia

neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Zmeny v procesnej úprave, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne. I naďalej teda z pohľadu odvolacích dôvodov nepreskúmateľnosť rozhodnutia predstavuje nesprávnosť postupu súdu, ktorým sa odníma strane sporu možnosť uskutočňovať jej procesné práva v zmysle ust. § 365 ods. 1 písm. b) C.s.p. (z hľadiska podmienok prípustnosti dovolania v zmysle ust. § 420 písm. f) C.s.p., do 30.6.2016 ust. § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p.) len v celkom ojedinelých (extrémnych) prípadoch, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ (Sutyazhnik proti Rusku), prípadne ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za následok „justičný omyl“ (Ryabikh proti Rusku). Za procesnú vadu konania podľa ust. § 365 ods. 1 písm. b) C.s.p (§ 205 ods. 2 písm. a) v spojení s ust. § 221 ods. 1 písm. f) O.s.p.) teda nemožno považovať to, že súd prvej inštancie neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv odvolateľa (por. uznesenie NS SR sp. zn. 5Cdo/84/2017 zo dňa 25.10.2017). I Ústavný súd SR v zmysle svojej judikatúry považuje za protiústavné a aj arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

18. Súd prvej inštancie podľa zistenia odvolacieho súdu v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol čoho sa žalobkyne domáhali i aké bolo procesné stanovisko žalovaných k žalobe; z ich tvrdení a argumentácie výstižne vyseletoval podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty a vo vzťahu k rozhodujúcim sporným skutočnostiam podrobne ozrejmil tiež, aké zistenia vyplynuli z toho - ktorého z vykonaných dôkazov. Zistené skutočnosti následne zrozumiteľne a v súlade so zásadami formálnej logiky premietol do rozhodujúcich skutkových záverov a z nich právnymi úvahami zdôvodnil výber právnych noriem, ktoré aplikoval, a tiež aj konkrétne následky, ktoré z nich za daného skutkového stavu a pri viazanosti právnym názorom odvolacieho súdu v ďalšom konaní, vyvodil. Odvolací súd v odôvodnení zrušujúceho uznesenia podrobne vysvetlil úvahy, ktorými sa riadil pri interpretácii aplikovaných noriem. Tieto dôvody súd prvej inštancie do odôvodnenia napadnutého rozsudku formálne prevzal a vo svojom rozhodnutí aj materiálne premietol. Súd prvej inštancie v odôvodnení napadnutého rozsudku presvedčivo vysvetlil tiež, na podklade akých skutočností otvoril a na základe ktorých dôkazov v konečnom dôsledku prehodnotil skutkovú okolnosť duševného stavu poručiť v čase urobenia sporného právneho úkonu a náležite sa vysporiadal tiež s argumentáciou žalobkýň, spochybňujúcim procesnú prípustnosť takého postupu. Vo svetle východísk uvedených v predchádzajúcom bode preto podľa posúdenia odvolacieho súdu nemožno odôvodnenie napadnutého rozsudku v žiadnom prípade považovať ani za arbitrárne ani za úplne odchylné od veci samej a ani za extrémne nelogické, a preto odvoláciu námietku žalobkýň proti odôvodneniu napadnutého rozsudku, odvolací súd vníma len ako nespokojnosť odvolateľiek so závermi prezentovanými v odôvodnení, ktorá ale, ako už bolo zmienené, nezakladá nesprávnosť postupu súdu, ktorým sa odníma strane sporu možnosť uskutočňovať jej procesné práva, a teda dôvodnosť odvolacieho dôvodu podľa ust. § 365 ods. 1 písm. b) C.s.p.

19.1.V odpovedi na žalobkyňami prednesenú otázku ne/preskúmateľnosti napadnutého rozsudku, je v tomto prípade do značnej miery inkorporované posúdenie opodstatnenosti aj tej skupiny námietok, ktorými odvolateľky nastolili predmetom odvolacieho prieskumu správnosť skutkového posúdenia veci (§ 365 ods. 1 písm. f) C.s.p.). Táto časť odvolacej argumentácie žalobkýň je v podstatnom vystavaná v rovine vecnej na subjektívnej interpretácii skutočností, ktoré v priebehu konania vyšli najavo a v procesných súvislostiach na zrejmom podcenení rozsahu a ťarchy dôkaznej povinnosti v spore.

19.2. Pokiaľ ide o spôsob hodnotenia dôkazov súdom prvej inštancie, odvolací súd vo všeobecnosti poznamenáva, že právna prax formulovala záver, že ak si zodpovedanie určitej otázky vyžaduje odborné lekárske znalosti, súd nemôže túto otázku posúdiť sám, ale musí pre to ustanoviť znalca z odboru zdravotníctva. Zároveň platí, že súd nemôže hodnotiť správnosť odborných záverov vyjadrených znalcom, avšak tieto závery ani nemôže ani nekriticky preberať, ale v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov ich musí zhodnotiť vo vzťahu k skutkovým okolnostiam, ktoré vyplynuli z iných dôkazov, čiže či znalec prihliadol ku všetkým skutočnostiam, s ktorými sa mal vysporiadať, či sú jeho závery podložené výsledkami konania a logicky odôvodnené a či nie sú v rozpore s výsledkami ostatných vykonaných dôkazov. Ak ale vzniknú alebo ďalej pretrvávajú o niektorej odbornej otázke pochybnosti, súd ich nemôže sám odstrániť vlastným názorom, ale musí znalcovi uložiť, aby (písomne alebo v rámci jeho výsluchu) podal vysvetlenie a vyjadril sa k doplňujúcim otázkam či námietkam

strán k znaleckému (odbornému) posudku, prípadne znalcov (odborne kvalifikované osoby) vzájomne konfrontovať. (uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 4Cdo/140/2019 zo dňa 27.5.2020). Osobitne vo vzťahu k rôznym znaleckým posudkom podaným v konaní sú príznačnými k prejednávanej veci závery formulované Najvyšším súdom SR v jeho rozhodnutí sp. zn. 4 Cz 13/82 z 15.7.1982, podľa ktorých „... ak mal súd pri rozhodovaní k dispozícii dva znalecké posudky s rozdielnymi závermi o tej istej otázke, musí ich hodnotiť v tom zmysle, ktorý z nich a z akých dôvodov vezme za podklad svojho rozhodnutia a z akých dôvodov nevychádza zo záveru druhého znaleckého posudku; pre túto úvahu je potrebné vypočítať obidvoch znalcov. Ak by ani takto nebolo možné odstrániť rozpory v záveroch znaleckých posudkov, treba dať tieto závery preskúmať iným znalcom, vedeckým ústavom alebo inou inštitúciou.“ V zhode s týmito závermi právna teória zastáva názor, že aj znalecký posudok sa musí hodnotiť voľne, v súvislosti s ostatnými vykonanými dôkazmi a z hľadiska jeho vnútornej logiky, domáhať sa vysvetlenia ďalšími otázkami určenými znalcomi a v prípade pochybnosti nariadiť preskúmanie znaleckého posudku iným znalcom (por. Števíček, M., FicoVá, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H.Beck, 2016, 1540 s, str. 771).

19.3. Súd prvej inštancie sa vo svojom procesnom postupe týmito právno-teoretickými východiskami i závermi právnej praxe dôsledne riadil, pokiaľ na odstránenie pochybností v kľúčovej skutkovej odbornej otázke, ktoré boli do konania vnesené podaním rozdielných znaleckých posudkov, pripustil preskúmanie záverov znalcov kontrolným znaleckým posudkom. Naopak, konanie by zaťažil skutkovou vadou, pokiaľ by sa pokúsil rozpory v odborných otázkach odstrániť vlastným názorom, tak, ako sa to snažia argumentačne pretlačiť žalobkyne. Pokiaľ žalobkyne vzhľadajú nedostatok znaleckých posudkov znalca MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA a znaleckej organizácie forensic.sk v tom, že podľa použitých formulácií sa mali obaja znalci vyjadrovať aj k právnej otázke, ergo k samotnej spôsobilosti poručiťľa urobiť právny úkon a nie k jeho schopnosti ovládať svoje konanie a rozpoznať jeho následky v čase urobenia právneho úkonu, odvolací súd odvolateľkám pripomína, že obdobné formulácie použil v znaleckom posudku aj znalec JUDr. MUDr. Ján Uhrín a na vysvetlenie dodáva, že odpovede všetkých znalcov tým len odrážali možno povedať voľnejšie formulované zadanie znaleckej úlohy súdom prvej inštancie. Čo je dôležité, a to odvolateľky vo svojej argumentácii prehliadajú, ako znalecká organizácia N., tak aj MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA sa vo svojich záveroch jednoznačne vyjadrili k samotnej podstate spornej odbornej otázky schopnosti poručiťľa ovládať svoje konanie a rozpoznať jeho následky – „...nie je možné jednoznačne preukázať, že nebohý L. J. nebol v potrebnej miere schopný adekvátne vyhodnotiť závažnosť aj následky situácie, kedy dňa 4.11.2011 uzatvoril predmetnú darovaciu zmluvu vo forme notárskej zápisnice,, a preto žalobkyňami prezentovaný názor, že tieto znalecké posudky sú nepoužiteľné, nakoľko v nich znalci riešili (aj) právne otázky, nemôže obstáť.

19.4. Žalobkyne sa mýlia tiež v presvedčení, že skutkový nález, že nebolo preukázané, aby poručiťľ pre duševnú poruchu nebol schopný urobiť právny úkon darovania je v rozpore so zistením, že poručiťľ trpel duševnou poruchou. Predpokladom neplatnosti právneho úkonu podľa súdom prvej inštancie aplikovaného § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, vzťahujúceho sa na prípady tzv. dočasného obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, totiž nie je postihnutie akoukoľvek duševnou poruchou, ale duševný stav práve v čase urobenia právneho úkonu, predstavujúci odklon od spôsobu vnímania a správania psychicky zdravého jedinca v takej miere, že konajúci objektívne nie je schopný posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládať. V tejto interpretačnej úvahe je premietnutá odpoveď na rečnícku otázku žalobkyň formulovanú v odvolaní „...ako mali preukázať kvalitatívny rozsah duševnej poruchy... a ako mala taká duševná porucha vyzeráť...“, ergo k ich výhrade k spôsobu aplikácie uvedeného zákonného ustanovenia. Pre úspešnosť žaloby, vystavanej na tvrdení, že právny úkon bol urobený v stave dočasného obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, je potrebné bezpečne a bez akýchkoľvek pochybností preukázať, že konajúci v čase urobenia právneho úkonu nebol schopný posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládať. Prirodzene objektivizovať duševný stav zomrelého k určitému časovému okamihu dôkazne nie je jednoduché. Veľkosť tohto dôkazného bremena však do istej miery spravodlivo zodpovedá závažnosti tvrdenia o neschopnosti konajúceho urobiť právny úkon, zvlášť vo vzťahu k zomrelej osobe a osobitne v prípade, ak k uplatneniu nároku dôjde s odstupom niekoľkých rokov od jeho urobenia.

19.5. Napokon dôvodnými neboli ani odvolacie námietky spochybňujúce správnosť procesného postupu súdu prvej inštancie, pokiaľ ide o pripustenie ďalšieho dokazovania k skutkovej okolnosti schopnosti poručiťľa posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládať v rozhodnom čase. Odvolaciemu súdu sa ani pri vynaložení značného úsilia nepodarilo odhaliť inštitucionálny základ

argumentácie žalobkýň, ktorou vo svojej podstate determinujú prípustnosť prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany v ďalšom konaní v závislosti od spôsobu posúdenia veci súdom prvej inštancie v pôvodnom rozhodnutí. Pokiaľ snád ich názor pramení z presvedčenia, že odvolací súd v tejto otázke zaujal právny názor, žiada sa uviesť na pravú mieru, že s uplatnením procesnej efektivity odvolací súd preskúmaval pôvodné rozhodnutie primárne z pohľadu kľúčovej otázky podmienok a podoby ochrany dobromyseľného nadobúdateľa, ktorá evidentne vytlačila do úzadia riešenie platnosti darovacej zmluvy ako v pôvodnom posúdení veci súdom prvej inštancie, tak nevyhnutne aj v odvolacej argumentácii žalovaného v 1. rade. Celkom prirodzene sa táto skutková okolnosť vrátila do perimetra pozornosti až po relativizácii ochrany dobrej viery nadobúdateľa odvolacím súdom. Len vo vzťahu k tejto otázke odvolací súd zaujal právny názor, ktorý vo svojich dôsledkoch nelimitoval, naopak skôr predurčoval zmenu priorít, pokiaľ ide o rozhodujúce otázky. Aj žalovaný v 1. rade – dôkaznou iniciatívou a aj súd prvej inštancie – sústredením sa na zodpovedanie preňho dovtedy menej významnej otázky na tento právny názor vecne reflektovali, a preto napadnutému rozsudku v tomto smere niet čo vytknúť.

19.6. Odvolací súd na dôvažok poznamenáva, že vo všeobecnosti dôkazné bremeno možno charakterizovať ako procesnú zodpovednosť strany sporu za výsledok konania, pokiaľ je určovaný výsledkom vykonaného dokazovania. V rámci dokazovania platí zásada, že každá strana musí uniesť bremeno ohľadom svojho tvrdenia; kto tvrdí, dokazuje (por. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H.Beck, 2016, s 1540, str. 696). Výstižné závery v otázke rozloženia dôkazného bremena formuloval tiež ÚS SR vo svojom uznesení sp.zn. II. ÚS 38/2015 zo dňa 21.1.2015 v ktorom konštatoval, že „Dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností leží na tom účastníkovi konania, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky, ide teda o toho účastníka ktorý existenciu takýchto skutočností tvrdí“.

20. Odvolací súd z týchto dôvodov s použitím § 387 ods. 1 C.s.p. rozsudok v napadnutom meritórnom výroku ako vecne správny a potvrdil.

21. Žalovaný v 1. rade svojimi odvolacími námietkami v intenciách uplatneného odvolacieho dôvodu podľa ust. § 365 ods. 1 písm. h) C.s.p. učinil predmetom odvolacieho prieskumu otázku správnosti a dôvodnosti (ne)aplikovania zmierňujúceho sudcovského oprávnenia podľa ust. § 257 C.s.p. na rozhodnutie o trovách konania. Vo všeobecnosti právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej aplikáciou konkrétnej právnej normy na zistený skutkový stav vyvodzuje zo skutkových zistení aké práva a povinnosti majú subjekty konania podľa hmotného práva. Nesprávnym právnym posúdením je potom potrebné rozumieť omyl v tomto postupe a teda nesprávnosť pri aplikácii práva na skutkové zistenia. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide, ak súd neaplikoval právnu normu vôbec alebo ak použil iný právny predpis, než ktorý mal správne použiť, alebo ak aj aplikoval správny predpis, ktorý tiež správne interpretoval, avšak právnu normu nesprávne na zistený skutkový stav aplikoval, teda v skutkových okolnostiach z právnej normy vodil nesprávne závery o právach a povinnostiach strán.

22. Podľa § 257 C.s.p., výnimočne súd neprizná náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa.

23. Citované ustanovenie zákona umožňuje súdu nepriznať nárok na náhradu trov konania strane sporu, ktorej inak tento nárok patrí. Jeho aplikácia pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú kumulatívne splnené dve podmienky: jedná sa o dôvody hodné osobitného zreteľa a ide o výnimočné okolnosti. Dôvody hodné osobitného zreteľa, ani výnimočné okolnosti pritom zákon bližšie nedefinuje, ale výklad ponecháva na súdnu prax. K dôvodom hodným osobitného zreteľa možno však zahrnúť neprimeranú tvrdosť, podiel oboch strán na vzniku a priebehu sporu, povahu a okolnosti sporu, zložitost' doposiaľ neriešenej právnej problematiky, zložitost' prípadov výkladu medzinárodnej zmluvy, osobitné pomery strany sporu, či nízky príjem (por. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H.Beck, 2016, 1540s, str. 942). Pri posudzovaní týchto kritérií treba mať na zreteli nielen požiadavku osobitosti, ale aj mimoriadnosti, čo znamená, že žiaden z týchto dôvodov sám o sebe nebude mať za následok automatickú aplikáciu ust. § 257 C.s.p.. Je potrebné, aby sa takýto dôvod vyskytol v tak výnimočných súvislostiach, že činí obvyklé usporiadania trov konania nespravodlivým. Odvolací súd v tejto otázke poukazuje na výstižný záver, formulovaný Ústavným súdom Českej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 2862/07 zo dňa 5.11.2008, v zmysle ktorého ust. § 150 O.s.p. (pozn. odv. súdu: obdobne § 257

C.s.p.) slúži na riešenie situácie, v ktorej je nespravodlivé, aby ten, kto dôvodne hájil svoje porušené alebo ohrozené práva alebo právom chránené záujmy, obdržal náhradu nákladov, ktoré pri tejto činnosti účelne vynaložil.

24. Súd prvej inštancie koncentroval dôvody pre použitie sudcovskej moderácie pri rozhodovaní o trovách konania v bližšie nekonkretizovanom predmete sporu, v špecifických okolnostiach danej veci, za ktoré považoval to, že vzhľadom na to, že poručiteľ navštevoval psychiatra žalobkyne sa mohli domnievať, že darovaciu zmluvu uzavrel v stave neschopnosti a napokon aj v sociálnom statuse žalobkyň v 2. a 3. rade, ktoré sú starobné dôchodkyne.

25.1. Odvolací súd, na rozdiel od nazerania súdu prvej inštancie, skutočnosť, že poručiteľ navštevoval psychiatra, a to ani v spojení s ďalšími okolnosťami, nepovažoval za tak výnimočnú, aby predstavovala dostatočnú právnu, alebo aspoň morálnu oporu pre uplatnenie sudcovskej moderácie. Odvolací súd akcentuje, že v danom prípade bol skutkový deficit v nemalej miere podporený práve spôsobom interpretácie skutkového deja samotnými žalobkyňami, ktoré sa vo svojich tvrdeniach obmedzili v podstate len na konštatovanie prítomnosti duševnej poruchy u poručiteľa (diagnostikovanej Alzheimerovej demencie) bez konkretizovania prejavov vnímania a správania, ktoré by mali výpovednú hodnotu k jeho schopnosti v rozhodnom čase posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládať. Odvolaciemu súdu sa v tejto spojitosti žiada pripomenúť už v iných súvislostiach zmienený záver znalca MUDr. Ivana André, PhD., MPH, MHA, že „Lahký stupeň demencie vyššie uvedené schopnosti (schopnosť v potrebnej miere adekvátne vyhodnotiť závažnosť a následky situácie pri uzavretí darovacej zmluvy a schopnosť slobodne a bez nátlaku vykonať tento úkon – pozn. odv. súdu) v princípe nevylučuje“. Naviac, pokiaľ by aj predstava o rozhodujúcich skutočnostiach žalobkyň, na základe ktorých vyvolali tento spor, aj bola výnimočne ospravedlniteľná, tento aspekt akiste nemožno spravodlivo prisúdiť ich procesnému postupu v ostávajúcej časti konania, v ktorej nárok uplatňovali navzdory záverom dvoch znaleckých posudkov. Nie nepodstatným je v tejto spojitosti v úvahách odvolacieho súdu tiež fakt, že výnimočnosti prípadu alebo okolností, ktoré viedli k vzniku sporu, sa pri rozhodovaní o trovách konania nedovoľovali ani samotné žalobkyne, ktoré navrhovali priznať im nárok na plnú náhradu trov konania. Podľa nazerania odvolacieho súdu by práve nepriznanie náhrady trov konania úspešnému žalovanému v 1. rade len na podklade všeobecných fráz a nie na podklade konkrétnych a právnu praxou aprobovaným okolností odlišujúcich tento prípad od iných, mohlo viesť k vytvoreniu zdania nespravodlivého usporiadania. Zvlášť za situácie, keď odvolací súd nepostrehol žiadne prejavy šikanózneho, či iného správania sa žalovaného v 1. rade, ktoré by opodstatňovali záver, že bude spravodlivé, aby si trovy konania, ktoré mu vznikli v súvislosti s úspešným bránením práva, znášal sám.

25.2. Spravodlivosť usporiadania vnáša do procesu rozhodovania o trovách potrebu posudzovať skutočnosti na strane oboch dotknutých subjektov, pričom ako už bolo zmienené na inom mieste, vo výsledku by záver potrebe mimoriadneho nepriznania (zníženia) náhrady mal vyjadrovať nie len nespravodlivosť toho, aby jedna strana nahradila trovy druhej ale zároveň aj spravodlivosť toho, aby oprávnená strana znášala trovy sama. Odvolací súd však postráda čo i len náznak toho, aby k vyvolaniu sporu alebo k takému jeho priebehu žalovaný v 1. rade akokoľvek prispel, inak, než legitímnou obranou v spore. Vo svojich úvahách preto odvolací súd nemohol nájsť odpoveď na otázku, prečo by mal žalovaný v 1. rade trovy spojené so svojou obranou spravodlivo znášať sám. Pokiaľ týmto dôvodom má byť zrejme súdom prvej inštancie uvažovaná majetková disproporcía dotknutých strán, odvolací súd zdôrazňuje, že § 257 C.s.p. neslúži na zmiernovanie majetkových rozdielov (por. napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2862/07 z 5. novembra 2008) a že dôvod hodný osobitného zreteľa nemožno vzhliadnuť len v tom, že by priznanie náhrady trov konania privodilo jednej strane väčšiu ujmu, než druhej (por. napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 401/2006 z 26. októbra 2006). Porovnanie dopadu uloženia povinnosti nahradiť trovy konania do majetkových sfér účastníkov tak môže mať z hľadiska aplikácie § 257 C.s.p. vplyv len vtedy, pokiaľ k skutočnosti, že priznanie náhrady privodí jednému účastníkovi väčšiu ujmu než druhému pristúpia ďalšie právom aprobované okolnosti.

25.3. Ako dôvod pre uplatnenie sudcovskej moderácie pri rozhodovaní o trovách konania, nemôže obstať len predmet sporu alebo status dôchodkyň žalobkyň v 2. a 3. rade. Záver súdu o výnimočnosti prípadu a prítomnosti dôvodov hodných osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania sa totiž musí opierať o také zistené okolnosti, za ktorých by v konkrétnom prípade bolo nespravodlivé zaťažiť stranu povinnosťou nahradiť náklady konania podľa jeho výsledku, a za ktorých by zároveň bolo možné spravodlivo požadovať na oprávnenom subjekte, aby náklady konania ním vynaložené znášal zo

svojho. Z výnimočnosti sudcovskej moderácie vyplýva, že skutočnosť hodná osobitného zreteľa nemôže spočívať len na všeobecnom kritériu týkajúcom sa veci alebo strany, nakoľko v opačnom prípade by sa muselo pripustiť, že určité kategórie osôb (napr. aj starobní dôchodcovia, nezamestnané osoby a pod) alebo strany v istých druhoch sporoch (frekventovane sa do takejto pozície stavajú napr. spotrebiteľia v spotrebiteľských sporoch) fakticky trovy konania podľa výsledku s použitím § 257 C.s.p. pravidelne nenahrádzajú, čo logicky prvok mimoriadnosti vylučuje. Ako správne v odvolacom konaní argumentoval žalovaný v 1. rade, len status starobnej dôchodkyne sám o sebe nesvedčí o schopnosti/neschopnosti žalobkyň v 2. a 3. rade nahradiť bez adekvátnych dopadov nimi vyvolané náklady iných subjektov konania. Odvolací súd v tejto spojitosti akcentuje, že i vo vzťahu k skutočnostiam majúcim význam pre rozhodnutie o trovách konania, má strana, ktorej sú tieto okolnosti na prospech, povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť.

26. Z týchto dôvodov, nakoľko procesné podmienky konania boli v tomto prípade splnené, nesprávnosť napadnutého rozhodnutia o trovách konania spočívala vo svojej podstate len na právnej vade a pre jej korekciu existoval dostatočný skutkový podklad, odvolací súd pristúpil v súlade s ust. § 388 C.s.p. k zmene vecne nesprávneho rozhodnutia o trovách konania pred súdom prvej inštancie spôsobom, vyplývajúcim z výrokovej časti tohto uznesenia.

27. Podľa § 396 ods. 1 C.s.p., ustanovenia o trovách konania pred súdom prvej inštancie sa použijú aj na odvolacie konanie.

28. Podľa § 255 ods. 1 C.s.p., súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci.

29. V súlade s citovanými ustanoveniami zákona odvolací súd priznal v odvolacom konaní plne procesne úspešnému žalovanému v 1. rade voči žalobkyniam nárok na náhradu 100% trov odvolacieho konania. Nakoľko podľa obsahu spisu rovnako úspešným žalovaným v 2. a 3. rade v odvolacom konaní trovy nevznikli a ich vynaloženie nemožno ani rozumne predpokladať, odvolací súd rozhodol o trovách odvolacieho konania vo vzťahu medzi nimi a žalobkyňami tak, že žiadnej zo strán nárok na ich náhradu nepriznal.

30. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Košiciach pomerom hlasov 3:0 (§ 393 ods. 2 CSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné (§ 355 C.s.p.).

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak: a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 C.s.p.). Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 ods. 2 C.s.p.).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak: a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b). Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 1, 2 C.s.p.).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 C.s.p.). Dovolanie môže podať strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.). Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej

inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plyní znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy. Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 1,2 C.s.p.). V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.). Táto povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 C.s.p.).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 C.s.p.).

V dovolaní nemožno uplatňovať nové prostriedky procesného útoku a procesnej obrany, okrem skutočností a dôkazov na preukázanie prípustnosti a včasnosti podaného dovolania (§ 435 C.s.p.)